

NOSALTRES I ELS ALTRES

Enric Sòria

El 2012, la publicació del primer llibre de Raül Garrigasait, *El gos cosmopolita i dos espècimens més* va ser tota una sorpresa. És un llibre fresc i savi, divertit i profund, i amb raó va ser molt celebrat. Ara l'ha reeditat amb l'afegit d'un apèndix —publicat com a article en la *Revista de Catalunya* el 2016— que n'amplia les implicacions. Parla sobretot d'un dels fonaments ideològics de l'actitud cosmopolita moderna, l'universalisme.

Per a Garrigasait, l'universalisme actual naix, en part, de la mitificació il·lustrada de Grècia (i els seus valors *eterns*) i de la presumpció, també il·lustrada, que la raó, tal com llavors i allà es concebia, il·luminava la natura de l'home per sempre i a tot arreu, per molt que les supersticions locals pogueren encobrir-ho. L'admiració del model grec tingué una conseqüència inesperada, que Garrigasait enuncia amb concisió: «la possibilitat d'eleva-se a l'universal per la via d'aprofundir en la vida nacional». A França i Alemanya sobretot, aquesta via es va recórrer amb deler. Garrigasait s'esvera per l'extensió del malentès que contraposa nacionalisme i universalisme, quan «el nacionalisme consisteix, entre altres coses, a inculcar la fe en la universalitat de la pròpia cultura nacional», cosa que facilita la reafirmació primer, i després la imposició d'aquesta universalitat als altres. No li falta raó. És el *nacionalisme banal* de Michael Billig i està molt incrustat en la cosmovisió (diem-ho així) del nostre temps. D'exemples, n'hi ha milers. Un cas especialment patètic fou el de Julien Benda, que donava per descomptat que no hi havia més universalitat que la francesa, i la resta no era més que tenebres i toxines. Però més a prop també podem trobar exemples a bondó.

D'això, també en podríem dir *universalisme banal*. La querella entre universalisme i relativisme va ser molt animada a les acaballes del segle XX, quan les idees de gent com Clifford Geertz feien forrolla. Sempre m'ha semblat desenfocada, perquè els dos termes no són antònims evidents. Relatiu ho és d'absolut i universal de particular. L'aportació de Garrigasait és més intrigant, perquè suggereix que l'universalisme pot ser una estratègia (vencedora) de certes particularitats. Llavors, hauríem d'anar a pams. El cosmopolitisme sol ser una actitud

frívola o desarrelada. Amb tot, la major part de la gent sap o sent que és d'on va estudiar el batxillerat, com deia Max Aub, que va nàixer a París de pare alemany i mare francesa —d'origens també alemanys— i va passar bona part de la vida exiliat, però que sempre va recordar que era valencià. La criança i l'educació conformen un paisatge, es vulga o no, que sol ser indeleble. L'universalisme, en canvi, és una idea interessant.

L'universalisme —la idea que hi ha valors compartibles per tots, sense accepció de cultures— no té per què ser banal. Si el descartem del tot, ens quedem sense vares d'amidar les diferents cultures i visions del món, que hauríem de concebre com a compartiments estancs. Llavors no tindríem cap dret a dir que l'ablació del clitoris (o qualsevol mutilació) és un crim, que la postergació de la dona a l'Afganistan és injusta o que els nazis no haurien hagut d'exterminar els jueus, si creien que els convenia. Més encara, el particularisme relativista tendeix a ser totalitari. Per als nazis i els bolxevics, la veritat o el bé generals no eren valors atencibles si perjudicaven els interessos de la raça ària o de la classe obrera. I si no hi ha valors universals, ¿què hi podem objectar?

Ara bé, si acceptem l'universalisme sense crítica, aquest *també* tendeix al totalitarisme, per via dogmàtica, i amb la major de les bones consciències. Llavors tenim l'imperialisme —cultural i més— i la imposició de la *nostra universalitat* a les colònies, les minories o els exclosos, als altres que encara no han vist la llum, en suma. Això ha desembocat en genocidis brutals i ha generat i genera molta opressió (tampoc no cal anar-se'n gaire lluny). Garrigasait té raó, i l'universalisme (afegiria banal), en donar carta blanca al nacionalisme, ha tingut conseqüències tan terrorífiques com el particularisme relativista (banal) exacerbada. Són nocions perilloses, totes aquestes, que hauríem de manejar amb precaució. En un món creixentment globalitzat, la diversitat de les cultures és un bé molt valuós i potser una necessitat (una sola visió del món estesa a tot el planeta podria ser errònia o boja i llavors estaríem perduts sense remei. Seria una bona definició de l'infern). Llavors, cal defensar-la, igual que cal buscar l'acord entre els diversos. Almenys queda el diàleg, que, com les traduccions ben fetes, és un miracle quotidià. ■

Raül GARRIGASAIT
El gos cosmopolita i dos espècimens més
 Barcelona:
 Edicions de
 1984, 2021,
 160 p., 17,50 €